

Outlined methodical directions of leadthrough of creative measures at school. Methodical pedagogical work assignments are certain on preparation and leadthrough of creative measures at general school based on basics of humanism approach and aesthetically orientation educational to the process. They are directed on development of creative personality of student, providing of creative character of his activity.

The necessity of stimulation of necessity of students is certain for intermingling with an art; activation of creative position of students; providing of dialogic co-operation of participants; the use of integration connections is between the varieties of art.

Certainly principles and methods of pedagogical work in the context of humanism educational paradigm. After the noted work of teacher assignments must be realized him pedagogical talent and experience with students, many-sided nature of individual perception of art, search of new possibilities of the use of spiritual values, in personality development of students.

Keywords: extracurricular artistic activity, creative measures, personality development of students.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук, проф. Щолокова О. П.

УДК 378.011.3-051:7.071(477)

О. М. Пономарьова

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ І ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

Розвиток системи вищої освіти України на кожному кроці свого зростання супроводжується зміною концептуальних засад, визначення яких обумовлено необхідністю гнучкого виведення усіх складових компонентів освітнього процесу на нові оптимальні шляхи реалізації одвічної суспільної ідеї передачі досвіду людського існування відповідно до нових тенденцій соціуму і, взагалі, до умов вітального існування людства. Викладене цілком стосується пріоритетів і завдань розвитку системи освіти у сфері мистецтва, реформування і модернізація якої є важливим напрямом сучасного процесу розвитку в Україні.

Освіта у сфері мистецтва є складною системою, яка знаходиться у суперечливому, рушійному стані. Її основу складають міцні мистецько-виконавські, художньо-творчі, мистецько-педагогічні, художньо-естетичні і мистецько-філософські традиції вітчизняної і світової культури. Система освіти у сфері мистецтва змінюється внаслідок

розширення складових освітньо-мистецького простору новаціями та інноваційними пошуками у сфері міждисциплінарних досліджень, полікультурних практик і новітніх технологій, походження і розвиток яких обумовлене глобалізаційними процесами світового масштабу, соціокультурними умовами сучасності, розширенням інформаційно-комунікативного середовища, поглибленням взаємозв'язків на усіх рівнях міжкультурної комунікації та художньо-мистецького простору, розгортанням цілісної картини художнього світу на засадах творчості, інтеграції і полікультурного діалогу.

В організації процесу вищої мистецької освіти необхідно враховувати деструктивний, нестабільний, кризовий характер сучасних соціальних умов, у яких продовжує розвиватись культура і мистецтво. Не дивує, що сучасний загально-суспільний запит на академічне, класичне мистецтво невисокий – свідомством тому є наскрізний творчий дилетантизм, масове споживання артефактів поп-культури у сучасному медіа-просторі.

В даний час можна констатувати, що в сучасних умовах не тільки збільшується сфера застосування мистецьких професій, але й потужно оновлюється зміст, форми й засоби мистецтва, посилюється й ускладнюється процес збагачення та розширення видів творчої діяльності, змінюються професійна спрямованість, види і форми застосування мистецьких спеціальностей, з'являються нові професії, пов'язані, перш за все, з розвитком системи інформаційно-інноваційних технологій. У сучасних умовах необхідно забезпечити можливість і ефективність інноваційних перетворень у професійно-мистецькій діяльності фахівця. Тобто, в даний час констатується поліфункціональність діяльності сучасного фахівця у галузі мистецтва і культури – діяча мистецтва і культури, педагога, виконавця, дослідника, менеджера у сфері мистецтва і культури тощо.

Необхідність визначення теоретико-методологічних засад, методологічних підходів і принципів професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України, безперечно, стає пріоритетною проблемою підготовки фахівців у галузі мистецтва у сучасних умовах розвитку культури і суспільства України. Також, на даному етапі розвитку культури і суспільства, з очевидністю постає проблема визначення способів і шляхів утворення цілісної поліінтегрованої, міждисциплінарної науково-методичної моделі системи професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України. Проблеми професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України конкретизуються навколо питань визначення методологічних підходів до професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України, у створенні умов для ефективного професійно-творчого зростання майбутніх митців, діячів і педагогів сфери мистецтва на основі особистісного саморозвитку протягом життя,

у визначенні шляхів інтеграції професійно-мистецької освітньої системи України до європейської освітнього простору тощо.

Мета цієї статті полягає у визначенні і обґрунтуванні основних методологічних підходів і принципів підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України

Підготовка фахівців мистецьких спеціальностей освітньої галузі 0202 «Мистецтво» у вищих навчальних закладах в Україні, передбачається за такими напрямками: Музичне мистецтво, Музична педагогіка та виховання, Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво, Дизайн, Театральне мистецтво, Хореографія, Кіно-, телемистецтво, Реставрація творів мистецтва, Естрадно-циркове мистецтво, фотомистецтво [1].

Визначення основних принципів професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України передбачає глибоке аналіз наукових праць з філософських основ вищої освіти, філософських основ мистецтва, вивчення закономірностей історичного розвитку мистецтва і освіти у сфері мистецтва, аналіз сучасного стану розвитку мистецтва і освіти у сфері мистецтва, видових особливостей мистецтва, інтеграційних чинників існування і функціонування мистецтва у сучасному соціокультурному просторі. Вирішення поставлених завдань потребує міждисциплінарного підходу. Це передбачає взаємодію суттєвих наукових підходів, серед яких виділимо гуманістичний, системний, комплексний, синергетичний, діяльнісний, аксіологічний, історіографічний, мистецтвознавчий, культурологічний, герменевтичний, компетентнісний, акмеологічний, етнопедagogічний, психолого-педагогічний, антропологічний, андрогогічний, морально-етичний, кардоцентричний, особистісно-відповідальний, особистісно-зорієнтований, індивідуально-диференційований, діалогічний, поліхудожній, інтегративний, проєктний, і поліінтегративний підходи.

Науковим підґрунтям дослідження проблем підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України стали праці сучасних вчених, які досліджують проблеми змісту і типології цінностей, ставлення до них людини (В. Василенко, О. Дробницький, А. Здравомислов, М. Каган, В. Ольшанський, Л. Столович, В. Тугарінов, Н. Чавчавадзе, Ю. Шаров, К. Горанов, В. Ядов). Історико-теоретичні праці з проблем мистецтва, на які необхідно спиратися у ході вирішення поставлених завдань, широко представлені музикознавцями Б. Асаф'євим, В. Бобровським, Є. Бурліною, Г. Григор'євою, І. Котляревським, Л. Мазелем, В. Медушевським, С. Скребковим, Ю. Тюліним, В. Цуккерманом, Ю. Холоповим, В. Холоповою, М. Черкашиною-Губаренко, вченими та видатними діячами візуального мистецтва (М. Алпатов, М. Андронікова, М. Афасіжев, В. Баленок, О. Богомазов, В. Ванслов, М. Волков, В. Щедровіцький, В. Глазичев, В. Гропіус, В. Зименко, В. Зинченко, А. Зись, Е. Кібрік, Л. Коган,

В. Кричевський, П. Лазарев, К.Малевиц, М. Манізер, Б. Мейлах, М. Мурашко, О. Рославець, Д. Сараб'янов, Є. Шорохов, Л. Юлдашев, В. Фаворський та ін.)

Проблеми розвитку вищої освіти і педагогіки вищої школи знайшли своє місце у працях таких вчених, як А. Алексюк, В. Андрущенко, В. Астахова, Д. Барановський, В. Бутенко, М. Віленський, В. Галузинський, В. Головка, С. Гончаров, С. Гримблат, М. Євтух, С. Клепко, Б. Коротяєв, В.Г.Кремень, Б. Кузьмін, А. Кузьмінський, С. Ніколаєнко, В. Ортинський, В. Пасічник, І. Подласий, Ю. Приходько, С. Мірнов, М. Фіцула, Ю. Фокін, А. Хохлов.

Питання розвитку мистецької освіти висвітлені в працях В.Даниленко, В. Кандинського, О. Ковальчука, Д. Крвавича, С. Нікуленко, І. Удрис, А. Чебикіна. Застосування та диференціація методів використання різномонітних інтеграційних процесів мистецтва в педагогіці знайшли місце в наукових працях таких дослідників, як В. Ванслов, Н. Дмитрієва, А. Зись, Д. Кабалевський, А. Казин, А. Лосев, Л. Масол, В. Михалев К. Орф, Г. Падалка, М. Сова, Г. Шевченко, О. Щолокова, Б. Юсов, та ін.

Обґрунтуванню ролі мистецької освіти як засобу художньо-естетичного розвитку особистості присвячено дослідження Л. Масол, Н. Миропольської, О. Олексюк, О. Рудницької, О. Ростовського, Г. Падалки, Г. Шевченко, О. Щолокової та ін. Теоретичні та методичні засади використання мистецтва у формуванні професійної культури майбутніх педагогів викладені у працях В.Ковальчука, М.Лещенко, В.Орлова, В.Радкевич та ін.

Основою розгалуженої системи мистецької освіти України є професійна підготовка фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України.

Поняття «мистецька освіта» О. Рудницька, розуміє як «освітню галузь, що спрямована на розвиток у людини спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та вдосконалення власної почуттєвої культури» [2, с. 30].

Вища професійна мистецька освіта розглядається нами як полінтегрована професійно-педагогічна система підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України, яка спрямована на збереження, відтворення та примноження суспільно-культурних, культурно-мистецьких, творчо-мистецьких, творчовиконавських, мистецько-педагогічних, художньо-проектних, естетиковиховних, художньо-естетичних та просвітницьких традицій світової і української культури.

Місія фахівців мистецьких спеціальностей полягає у позитивному, культуроспрямованому, людиноцентричному, природовідповідальному, виховному і організуючому впливі на суспільство, спрямованому на вдосконалення й гармонізацію суспільних відносин, на формування

духовно-моральних, особистісно-відповідальних якостей кожної людини, на формування усвідомленої світоглядної позиції сучасної людини відповідно системи національних цінностей нашої держави, на суспільно-культурне й суспільно-економічне зростання України..

Професійна підготовка фахівців мистецьких спеціальностей висуває необхідність досягнення наступних цілей освітнього і соціокультурного простору:

- збереження і примноження культурно-мистецької спадщини України;
- формування особистісно-відповідального відношення майбутніх митців і педагогів у сфері мистецтва до світу, природи, життя, творчості і мистецтва;
- створення системи концептуальних засад підготовки фахівців у галузі мистецтва щодо інтеграції мистецької освіти у єдиний європейський освітянський простір;
- створення ефективних умов підготовки фахівців мистецьких спеціальностей щодо наближення до світових стандартів та збереження мистецьких традицій України;
- формування вмінь і навичок майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей до проєктивної детермінації особистого життя, мистецької, культуротворчої діяльності і майбутнього суспільства взагалі;
- інтеграція фундаментальних, культурологічних, загальнохудожніх, загальномистецьких, спеціальних, мистецтвознавчих знань, науково-теоретичного, практично-діяльнісного досвіду, інтеграція традиційного, академічного й інноваційного досвіду педагогічних, художньо-мистецьких, соціально-проєктних технологій, інтеграція видів мистецтва, творчої діяльності у процесі професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей як умова створення поліінтеграційної моделі підготовки фахівців мистецьких спеціальностей;
- інтеграція мистецьких завдань і забезпечення цілісності професійної підготовки фахівців у галузі мистецтва;
- формування професійної системи компетенцій, компетентностей, знань, вмінь і навичок майбутніх фахівців мистецької галузі за обраною спеціальністю;
- підготовка фахівців вищої кваліфікації у галузі мистецтва з урахуванням мистецько-видової і фахової специфіки, здатних до самовдосконалення, саморегулювання і саморозвитку;
- визначення стратегії подальшого розвитку вищої професійної мистецької освіти у ВНЗ України щодо реалізації ідей і принципів єдиного європейського і світового освітянського і мистецького простору тощо.

Цілком зрозуміло, що мистецька галузь вищої освіти має давні, міцні й великі традиції, вона є однією з найскладніших систем не тільки освітнього простору, але й соціуму взагалі. Вища професійна мистецька

освіта України, що має глибокі коріння, завжди була конкурентоспроможною завдяки високому професіоналізму, яскравій самобутності й талановитості наших співвітчизників [3] і зрозуміло, що наслідування вітчизняним традиціям мистецької професійної освіти повинно бути основним ядром розуміння і усвідомлення історичної місії українського мистецтва і культури, але, враховуючі сучасні вимоги до існування і праці людини, треба зосередитись на перспективах кадрової політики у сфері мистецької діяльності, тобто на перспективах професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей – в сфері дизайну, музичного, образотворчого, хореографічного, кіно- й телемистецтва та інших, видів мистецької діяльності, що активно розвиваються, оновлюються і, взагалі, вперше з'являються у суспільстві.

У системі професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей можна узагальнено виділити професійно-мистецький напрямок і мистецько-педагогічний напрямок освіти у галузі мистецтва. Виходячи з напрямів процесу професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей, функцій мистецько-культурної діяльності й форм застосування професійного мистецького досвіду у суспільстві, в даний час система професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей містить мистецько-педагогічне, художньо-виконавське, художньо-проектне і художньо-творче спрямування освітньої діяльності.

Суспільно-культурна практика репрезентує динамічність і варіативність сфер застосування мистецько-професійного досвіду у сучасному суспільстві. Суспільно-культурна система передбачає широке спрямування діяльності фахівців мистецьких спеціальностей у цілісному соціокультурному просторі сучасності – мистецько-педагогічне, мистецько-культурне, художньо-творче, художньо-проектне, художньо-виконавське, науково-дослідне, просвітницьке, управлінське, арт-терапевтичне, неформально-мистецьке, іноваційно-технологічне, іноваційно-комунікативне та ін., що обумовлено суспільно-економічними, політичними, культурними потребами суспільства.

У даний час науково-педагогічна спадщина представляє великий науково-педагогічний і дослідницький досвід загальної педагогіки мистецтва, мистецької педагогіки, основним орієнтиром яких є поліхудожнє виховання підростаючого покоління, професійна підготовка майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Особливого високий стан розробленості теоретико-методологічної проблематики спостерігається в музично-педагогічній галузі – наукові школи Галини Падалки, Оксани Рудницької як основоположників української музично-педагогічної науки [4; 2]. Стосовно інших напрямів мистецько-культурної діяльності у суспільстві, науково-теоретичний педагогічний досвід локалізується відповідно конкретних освітньо-професійних завдань підготовки фахівців, що потребує оновлення і вдосконалення системи теоретико-методологічних засад професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України.

Фахівці мистецьких спеціальностей отримують досвід впровадження професійних компетенцій у сфері мистецтва, педагогіки, художньо-естетичного виховання тощо. В умовах сучасного соціокультурного простору фахівці мистецьких спеціальностей повинні бути обізнані і в допоміжних вузькоспеціалізованих напрямках мистецької діяльності (арт-терапія, соціокультурний менеджмент, проектування соціокультурних систем тощо).

Професійна підготовка фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України спрямована на професіоналізацію освітнього процесу відповідно до вимог сучасного суспільства щодо формування конкурентоспроможних якостей особистості, але індивідуалізація процесу підготовки повинна сприяти багатовекторному розширенню можливостей майбутнього митця щодо його професійної реалізації. З цього приводу виникає потреба розглядати процес професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей як поліінтегровану багаторівневу систему, компоненти якої повинні динамічно відбудовувати внутрішній культурологічний зміст структури особистості, враховуючи різноманітні можливості застосування професійного досвіду сучасного митця у суспільстві.

Поява нових видів мистецької діяльності у сучасному соціокультурному просторі веде до відкриття відповідних спеціалізацій у ВНЗ України. Це повинно відбитися у відповідних документах – професійному класифікаторі, переліку спеціальностей і спеціалізацій, галузевих стандартах освіти, інших нормативних і законодавчих документах.

Розширення системи мистецьких напрямів і відкриття нових мистецьких спеціалізацій необхідно здійснювати відповідно запитів суспільства, але на основі прогностичних підходів що до формування програмно-цільових стратегій розвитку певної професійної інфраструктури. Роль вищих навчальних закладів у підготовці фахівців мистецьких спеціальностей, незаперечно, повинна зростати – матеріально-технічна база повинна відповідати сучасному рівню професіоналізації процесі підготовки майбутніх фахівців; бази практик повинні розвиватись відповідно запитів освітнього процесу; кадровий професорсько-викладацький склад має бути висококваліфікованим.

Ключовим компонентом і основою утворення цілісної поліінтегрованої, міждисциплінарної науково-методичної моделі системи професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України, безперечно, стає мистецтво.

Мистецтво є найскладнішою суспільно-культурною системою за її кумулятивною сутністю і творчо-оновлювальним характером, внаслідок чого будь-який компонент мистецької спадщини стає потенційно актуальним у будь-який час. Доказом цього є історичні стилі архітектури 19 століття, мистецтво постмодернізму, музично-виконавська практика, тривала стійкість жанрових та жанрово-стильових моделей тощо. Як

складна форма пізнання світу, мистецтво, завдяки творам мистецтва, художньо-творчої, виконавської діяльності, створює, зберігає, транслює, акумулює світові, суспільнокультурні, загальнолюдські, національні, етнічні цінності.

Складність процесів сучасного культурно-мистецького простору визначається самоорганізацією даної системи, нелінійністю і непередбачуваністю її розвитку. Постмодерністичний, постіндустріальний періоди розвитку суспільства характеризуються нестабільністю, антигуманістичною спрямованістю образно-сюжетних, концептуальних ідей у процесі відтворення другої мистецької реальності, появою псевдоцінностей, гедонізацією і комерціалізацією мистецтва і культури тощо. Гібридизація, дифузія, трансформація сучасної жанрово-стильової сфери, іронія, вульгаризація, перекодування змісту у сучасних інтерпретаціях феноменів культури і мистецтва минулого, абсурдизація змісту, формалізація, взаємодія різних художніх принципів, інтеграція видів мистецтва – це неповний перелік характерних ознак сучасного мистецько-культурного простору, які виявляються у феноменах і артефактах елітарної та масової культури, медійної та цифрової культури, у артдіяльності сучасних митців, діячів мистецтва, аматорів, арт-терапевтів, арт-психологів, арт-менеджерів, дилетантів тощо.

Екранні мистецтва, музичне, хореографічне мистецтво і дизайн в даний час є найбільш популярними і вживаними компонентами загальної системи мистецтва. В даних видах мистецтва закладено великий виховний, морально-етичний, духовно-естетичний потенціал. Але, багато творчих практик XX і XXI століття засновано на ідеях руйнування, дегуманізації тощо. Враховуючи модерністичний і постмодерністичний досвід мистецької практики, наголосимо, що у процесі професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей особливого значення набуває аксіологічний і герменевтичний підходи.

У сучасному соціокультурному просторі змінюються функції професійної освіти у сфері мистецтва. Тому у процесі реформування освітньо-мистецької галузі необхідно зосередити основну увагу на аксіологічну складову єдиного навчально-виховного процесу, доповнити і прогностично спрямувати зміст, форми, методи і технології освіти у площину суспільно-культурного життя відповідно морально-етичним і духовно-естетичним нормам, відповідно системи цінностей людства, відповідно національним інтересам України.

Вагомою аксіологічною основою для ціннісних орієнтацій сучасної людини, одним з потужних джерел виживання людства стає мистецтво як система трансляції духовно-матеріального досвіду людства стає. На це вказує не тільки дизайн як художньо-проектна практика естетичного освоєння світу, у ході якої дизайнером не тільки проектується зручні і привабливі речі, утворюється і гармонізується життєве середовище людства, але й створюється система чинників, що впливають на діяльність і поведінку людини, суспільства взагалі,

оскільки сугестивно, майже непомітно, дизайнерське оточення супроводжує людину будь-де, надає їй певні життєві стандарти, нав'язує стереотипи і уніфікує певним чином мислення людини.

В даний час гостро постає потреба у підсиленні інтерпретаційної складової музично-виконавського мистецтва, що передбачає дбайливе, науково-обґрунтоване ставлення до композиторської спадщини, оскільки саме жанрово-стильова основа музичного мистецтва є незаперечною пам'яттю мистецтва, системою аксіологічних орієнтирів і культуротворчим потенціалом музично-мистецької діяльності. Особливого визнання набуває і терапевтична функція мистецтва, яка з давніх часів осмислювалася як засіб збереження і відновлення духовного і психофізіологічного стану людини.

Дослідження будь-яких питань і проблем освіти у царині мистецтва потребує системно-інтегративних, міждисциплінарних науково-теоретичних пошуків, оскільки саме мистецтво є найскладнішою, синергетичною за сутністю системою відображення світу і утворення «іншої» реалії буття, складною інтегративною системою кодування, зберігання і трансляції змісту і смислів художньої інформації, унікальною системою просторово-часової комунікації.

Оскільки розвиток мистецтва є неоднорідним, нелінійним, складним процесом, то управління і регулювання мистецьким процесом стає можливим на засадах варіативності і підпорядкування певним регіональним і професійним запитам: але, якщо окремі мистецькі інтенції деяких митців і творчих угруповань стають некоректними, антигуманними, загрозливими для суспільства чи конкретних верств населення, подолати негативні тенденції можна тільки законним і правовим шляхом. Однак для сучасного митця-новатора, що шукає нові засоби та й творчі думку теж, не є зовсім зрозумілим є посягання на його творчу особистість усілякими заборонами. Тож, враховуючи сильний вплив, який здатне оказувати мистецтво на суспільство, тенденції негативізму і руйнації за рахунок псевдокреативізму, що панують у сучасному мистецтві, треба зауважити на потребі вдосконалення системи виховної діяльності у процесі професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей і перенесенні домінанти з творчо-креативної на особистісно-відповідальну і людино-відповідальну домінанти освітнього процесу. Особистісно-відповідальне відношення до життя, природу, людства, мистецтва і світу повинно стати сформованою й інтеріоризованою якістю, притаманною властивістю кожного фахівця мистецьких спеціальностей.

Отже, враховуючи нестабільність процесу сучасного суспільно-культурного розвитку, одним з провідних принципів реформування системи освіти України стає варіативність, яка полягає у спрямуванні процесу подальшого вдосконалення освітньої системи за рахунок представлення освітнім закладам можливості визначати, пропонувати і приймати різні пропозиції з організації освітнього простору стосовно

чітко визначених цілей і концептуальних засад освіти України. Варіативними стають можливості використання різних інноваційних підходів до освітньої діяльності, форм освітніх послуг, методів і способів управління й організації освітньої діяльності, технологій впровадження інновацій та освітніх послуг у практику навчально-виховного процесу. Гнучкість і варіативність системи вищої мистецької освіти, проектна основа модернізації і розвитку освіти, взаємозв'язок усіх етапів єдиного безперервного освітнього циклу створюють можливості для прогнозування його результатів, для інноваційного розвитку, модернізації і реформування системи в процесі пошуку оптимальних умов функціонування єдиного культурно-освітнього простору.

Згідно Закону України «Про освіту» [5], основними принципами освіти в Україні є доступність усіх форм і типів освітніх послуг, які надаються державою; рівність умов для усебічного розвитку людини; опора на гуманізм, демократичність, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей, на органічний зв'язок з національною і світовою історією, культурою, традиціями. Також, основними освітніми принципами є незалежність процесу освіти від політичних, громадських і релігійних організацій; принципово важливим є науковий, світський характер освіти, інтеграція освіти з наукою і виробництвом [5 Закон України «Про освіту»].

Серед основних загальнонаукових і конкретно наукових принципів підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України, ми виділяємо гуманістичний принцип, науковий принцип, системний принцип, міждисциплінарний принцип, принцип поліінтеграції та принцип варіативності освіти.

Гуманістичний принцип передбачає врахування загальносуспільного досвіду існування сучасної людини у період кризового стану суспільства, у якому дегуманістичні тенденції суспільно-культурного середовища, імперативно-негативний вплив масової культури і поп-культури на молоде покоління впливають на тенденції занепаду високого професійного мистецтва. Ми бачимо вихід з цього стану у підсиленні світоглядної, морально-етичної, культуровідповідної, особистісно-відповідальної, гуманістичної доміант професійної підготовки майбутніх митців, у розвитку міждисциплінарної свідомості та інтегративного, художньо-творчого проектного мислення, у формуванні здатності майбутнього митця до проективної детермінації особистого життя, мистецтва і культуротворчої діяльності, майбутнього суспільства взагалі. Так, першочерговим у необхідності підвищення відповідальності майбутніх митців на засадах гуманоцентричності, кардоцентричності, особистісно-відповідального відношення до виконання громадянських, суспільно-патріотичних і професійно-мистецьких обов'язків, спрямованих на розвиток духовності суспільства, на примноження мистецько-культурних надбань нашої держави.

Науковість як принцип освіти вимагає врахування у навчально-виховному процесі і змісті освіти результатів новітніх наукових досліджень. У мистецькій освіті це стосується методології, методики організації навчального простору, інформаційно-технологічної складової мистецької освіти, але кожен напрям вищої професійної мистецької освіти відповідає структурі і змісту системи певного виду мистецтва, тому науковість проявляється у загальнонаукових підходах та мистецтвознавчих підходах до вивчення мистецько-історичної спадщини та впровадження набутих професійних компетенцій у професійну діяльність.

Системний принцип передбачає врахування реалій нестабільного, нелінійного стану розвитку мистецтва, культури і суспільства та складну багатокомпонентну систему сучасного мистецтва, яка потребує нової генерації фахівців, здатних на високому професійному рівні вирішувати складні завдання розвитку культури України. Ці завдання, безперечно потребують системного підходу до організації і управління процесу професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах освіти України, оскільки вища мистецька освіта виконує комплекс своїх функцій згідно функцій мистецтва у сучасному суспільстві, запитів і потреб суспільства, потреб регіонального спрямування, запитів народного господарства і культури України.

Міждисциплінарний принцип передбачає інтеграцію методологічних підходів до визначення сутності, змісту і форм освітнього процесу підготовки фахівців мистецьких спеціальностей на засадах полілогу та міжпредметної взаємодії.

Поліінтеграція як один з основних принципів вищої професійної мистецької освіти, визначається на основі поєднання і взаємодії поліхудожнього виховання, поліхудожньої освіти, вищої професійної спеціалізованої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, інтеграційних процесів мистецтва та культури. Поліінтеграція розуміється як особливий стан вищої професійної мистецької освіти і результат взаємодії поліхудожнього, полікультурного, ціннісно-відповідального, спеціалізовано професійного та поліфункціонального напрямків професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей.

Варіативність розуміється як принцип сучасної освіти, який полягає у розвитку властивостей і компонентів сучасної системи вищої освіти на основі співіснування і співвідношення різних методологічних підходів, у використанні різних форм, методів, змістоутворювальних чинників і гнучких організаційно-управлінських технологій освіти, які ґрунтуються навколо стабілізуючого ядра – цілей, концепцій і завдань подальшого суспільно-культурного розвитку України.

Протягом останніх десятиліть рівень професійної підготовки фахівців у галузі мистецтва у профільних навчальних закладах культури і мистецтва України (академії мистецтва і культури, академії образотворчого мистецтва, консерваторія тощо), педагогічних ВНЗ та

класичних університетах визначається як доволі високий. Разом з тим, система вищої мистецької освіти в Україні та її правове регулювання потребують подальшого удосконалення відповідно до міжнародних освітніх стандартів, потреб соціокультурного простору, культурно-мистецької системи України.

Список використаної літератури

1. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Кабінет міністрів України. Постанова від 24 травня 1997 р. N 507. - Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=507-97-%EF>

2. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька / Оксана Петрівна Рудницька. – К., 2002. – 270 с.

3. Михайличенко О.В. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів і виконавців другої половини XIX- початку XX ст. Історичні нариси / О. В. Михайличенко. – Суми : Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2005. – 102 с.

4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта Україна, 2008. – 274 с.

5. Закон України «Про освіту» Верховна Рада УРСР; остання версія – Редакція від 02.05.2011, підстава 2555-17 Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

Пономарьова О. М. Методологічні підходи і принципи підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України

Професійна підготовка фахівців мистецької спеціальності у вищих навчальних закладах України спрямована на професіоналізацію освітнього процесу відповідно до вимог сучасного суспільства відносно формування конкурентоздатних якостей особи, але індивідуалізація процесу підготовки повинна сприяти багатовекторному розширенню можливостей майбутнього художника, діяча мистецтва, педагога в його життєвої та професійної реалізації.

Ключові слова: фахівці мистецьких спеціальностей, мистецтво, вища професійна мистецька освіта, принципи освіти, полі інтеграція.

Пономарева Е. Н. Методологические подходы и принципы подготовки специалистов в сфере искусства в высших учебных заведениях Украины

Профессиональная подготовка специалистов сферы искусства в высших учебных заведениях Украины направлена на профессионализацию образовательного процесса в соответствии с требованиями современного общества относительно формирования конкурентоспособных качеств личности, но индивидуализация процесса

підготовки должна способствовать многовекторному расширению возможностей будущего художника, деятеля искусства, педагога в его жизненной і профессиональной реализации.

Ключевые слова: специалисты в сфере искусства, искусство, высшее профессиональное образование в сфере искусства, принципы образования, полиинтеграция.

Ponomaryova O. M. Methodological Foundations and Principles of Arts Specialists Training in Higher Educational Establishments of Ukraine

Professional training of art specialists in higher educational institutions of Ukraine is aimed at professionalization of the educational process in accordance with the requirements of the modern society to form competitive personal qualities, but personalization of the preparation process should facilitate multiple-vector empowerment of a future artist in terms of his/her professional realization. In this regard, there is a need to examine the process of art specialists professional training as a poly-integrated multilevel system the components of which must dynamically reconstruct the internal cultural content of an individual's structure considering various possibilities of application of a contemporary artist's professional experience in the society.

Among the major general and specifically scientific principles of art specialists training in higher educational institutions of Ukraine we distinguish the humanistic principle, scientific principle, systemic principle, interdisciplinary principle, the principle of polyintegration and the principle of variability of education.

The priority problem of training specialists in the field of arts in the modern conditions of culture and society development in Ukraine certainly is the need to determine the conceptual and theoretical foundations, the definition of theoretical and methodological principles, methodological approaches and principles of professional training of arts specialists in higher educational institutions of Ukraine.

Key words: art specialists, art, higher professional arts education, methodological foundations and principles of education, polyintegration.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук, проф. Козир А. В.